

Filozofija starp izglītību un pētniecību. Filozofiskie pētījumi LU Rakstu izdevumos

Philosophy Between Education and Research. Philosophical Investigations in Journals LU Raksti

Raivis Bičevskis

Latvijas Universitāte
Vēstures un filozofijas fakultāte
Aspazijas bulv. 5, Rīga, LV-1050
E-pasts: raivis.bicevskis@lu.lv

Filozofija ir bijusi klātesoša LU Rakstu izdevumos jau no to pirmsākumiem. Šī klātbūtne izpaudusies gan atzītu profesoru rakstos pirms Otrā pasaules kara, gan metodoloģijas apcerējumos padomju laikā, gan mēģinājumā iekļauties mūsdienu pasaules filozofisko diskusiju un problēmu risinājumos jaunākajos LU Rakstu “Filozofijas” sērijas izdevumos. Filozofijas jomā publicētais parāda, ka tā ir bijusi multifunkcionāli noslogota, pildot vienlaikus izglītošanas un pētniecības funkcijas. Šo situāciju var atrisināt daudzpakāpju publikāciju līmeņi, starp kuriem LU Rakstu “Filozofijas” sērijas izdevumi varētu ieņemt pētniecības avangarda un diskusijas vietu, izglītības un orientējošas informēšanas funkcijas deleģējot citu līmeņu izdevumiem.

Atslēgvārdi: filozofija, izglītība, pētniecība, līgums starp sabiedrību un filozofiju, pētniecisko un izglītības publikāciju līmeņi.

Filozofijas tekstu un filozofiskas rakstības problēma LU Rakstu kontekstā

Kā zināms, Platons VII vēstulē, kurā viņš runā par savu politisko ceļu uz Sirakūzām un mēģinājumu uzbūvēt ideālo valsti, izsakās arī par to, vai filozofiska doma ir uzrakstāma. Šajā filozofiskajā ekskursā viņš nonāk pie slēdziena par principiālo neiespējamību filozofisku domu izteikt rakstiski. Tā, proti, doma, dzimst tikai skolotāja un skolnieka sarunās, kuras nepieciešamas, lai doma rastos skolnieka dvēselē, kurā tā deg tālāk pati ar savu liesmu. [1] Šim procesam rakstība pat ir kaitīga, jo var izraisīt vai nu pārlieku lielu pierakstītā pielūgsmi, vai pārlieku lielu nicinājumu pret nesaprotamiem vārdiem (VII vēstule, 341b un tālāk).

Lai arī šīs Platona vēstules īstums ir apšaubīts, tomēr šajā tekstā tiek pausts ļoti būtisks filozofijas raksturojums: (1) tā ir uz robežas starp pasakāmo un nepasakāmo, (2) tā ir īpaši pievērsta arī veidam, kādā kaut kas tiek teikts: pat pašsaprotamo mūsdienu zinātnēs un ikdienas pieredzes vidē – valodu un rakstību – filozofija padara par iztīrājamu jautājumu. No šī skatpunkta raugoties, visa filozofijas vēsture kopš Platona laikiem ir bijusi ne tikai tekstu un runu vēsture, bet arī tādu pūļu vēsture, kurās kāds cenšas izprast domas pavēstīšanas, domas izteiksmes un ietekmes nosacījumus: filozofija ir ne tikai doma par kaut ko, bet arī doma par domu un

tās mediju (valodu, rakstību). Šī situācija savā principiālumā nav mainījies arī 20. gadsimtā un mūsdienās, lai arī līdz ar moderno valodas filozofiju, filozofisko hermeneitiku, domas paškritikas metodēm un stratēģijām radušies jauni jēdzieni un jauni nošķirumi.

Turklāt Platona vēstulē vienā elpas vilcienā tiek skartas filozofijas rakstības *un* filozofa politiskās (sabiedriskās) angažētības jautājumi, t. i., filozofijas un sabiedrības attiecību jautājumi. Arī tie pavadījuši filozofiju visā tās turpmākajā attīstībā. Šī attīstība arī pati – kā domas iekšējā loģika vai heteronomu domu konfliktu utt. vēsture – ir nozīmīgs atskaites punkts filozofiska teksta tapšanā un tā referenču apzinātībā.

Filozofisku tekstu rakstīšana un publikācija tādējādi raisa daudzveidīgas pārdomas gan par šo tekstu novietojumu līdzšinējā domas vēsturē un aktuālajās diskusijās, gan par šo tekstu novietojumu sava laika un vietas sabiedrībā (pie kā pieder arī šīs sabiedrības kultūras atmiņas slāņu blīvums un struktūra, [2] tekstu interpretācijas un uzglabāšanas formas), gan par šo tekstu attiecībām ar valodu kopumā. Tāpēc ikviens atskats uz filozofijas rakstību un publicēšanu nevar būt tikai un vienīgi faktoloģisks, konstatējošs apskats. Ar šo apstākli jāreķinās arī LU Rakstu “Filozofijas” sērijas pārskatā un tās perspektīvu ieskicēšanā.

Filozofijas nepieciešamības transparence un izglītības problēma universitātes kontekstā

Šādi pārskati un atskati par notikušo un domāto ir vajadzīgi, ja ar to palīdzību spējam arī pārdomāt filozofijas klātbūtni kādā laikā un vietā, tās tekstu formu un stilu. Tāpēc pārdomas “Filozofija starp izglītību un pētniecību. Filozofiskie pētījumi LU Rakstu izdevumos” vēlētos sākt ar vairāku problēmu ieskicējumu, kuru perspektīvās parādās LU Rakstu “Filozofijas” sērijās publicētais un kuras attiecas uz filozofiju un tās novietojumu kādā vēsturiskā situācijā.

Šīs problēmas ir svarīgi *nosaukt vārdā*, jo tikai tā varēs spriest par to, vai noteiktiem tekstiem vispār ir vieta kādā sabiedrībā. Aprakstāmās problēmas lielā mērā ir sociālas “atzišanas” problēmas,¹ lai gan vienlaikus – arī valodas un tās lietojuma problēmas. Turklāt tās ieskicējot, var iegūt arī filozofijas un filozofisku

¹ Atzišanas jēdziens kopš vācu ideālisma laika kalpojis sociālu procesu aprakstam sociālajā un politiskajā filozofijā. Arī mūsdienās tam ir būtiska vieta diskusijā par sociālo intersubjektivitāti, kopības un indivīda attiecībām utt. Jēdziens parādījies vācu ideālisma laikmetā, lai gan tam ir arī priekšvēsture jaunlaiku filozofijā. Savulaik J. G. Fihtes lekcijās par tiesību filozofiju Jēnā (1796/97) un tikumu mācību (1798) indivīdi atzīst citu brīvību un tāpēc ierobežo savas darbības, kas varētu būt pretrunā ar to; citu atzišana tiesiskā valstī ved pie tā, ka cilvēki sāk sevi apzināties kā brīvus indivīdus – veidojas viņu pašapziņa, viņi sāk ceļu pie brīvības avota sevī. Hēgelis Jēnas laika lekcijās (1802–1807) attīsta šo atzišanas izpratni tālāk, neaprobežojoties tikai ar tiesiskas valsts un tiesību jomu, bet gan parādot atzišanas dažādas formas cilvēku savstarpējās attiecībās, ģimenē, kopienā, profesijā, sabiedrībā, turklāt – šo formu vēsturiskajā attīstībā. [3] Mūsdienu filozofs Aksels Honēts (dz. 1949) izmanto šo jēdzienu, lai raksturotu intersubjektīvās atzišanas formas: mīlestība (atzišana kā uzticēšanās), tiesības (atzišana kā cieņa), solidaritāte (atzišana kā novērtējums), kurās kādā “Mēs” tiek atzīts kāds Es tā vienreizējumā un neaizstājamībā. [4]

tekstu propedeutisku raksturojumu, kas palīdzētu aptvert filozofijas novietojumu mūsdienu pasaulē.

- (1) *Transparences problēma*. Vispirms jāuzdod jautājums, vai noteiktiem tekstiem ir kas tāds, ko var saukt par to nepieciešamības *transparenci*, t. i., vai tie vispār atbilst kādām ilgām, vēlmēm vai vajadzībām un tāpēc to esamība lasāmu publikāciju formā ir pašsaprotama. Šī pašsaprotamība var parādīties arī kā kontroversāla diskusija par tekstu saturu, tomēr kopumā sabiedrība atzīst šādu tekstu nepieciešamību. Ne visur un vienmēr šāda filozofisku tekstu esamība ir transparenta un pašsaprotama – drīzāk gan otrādi: tie var tikt uztverti arī kā nepiedienīgi, kā tukšu salmu kuļšana, kā lieki, kā ideoloģiski bīstami, kā biedējoši, kā smieklīgi, kā tādi, kurus mūsdienās varētu aizstāt ekspertu ziņojumi u. tml., t. i., to nepieciešamības *transparence* kādā sabiedrībā nav iesakņojusies; tādējādi filozofisku tekstu esamības pašsaprotamība nodod liecību arī par pašu sabiedrību, kurā to klātbūtne ir vai nav pašsaprotama. Eiropēiskās sabiedrības ir bijušas spiestas kopš Senās Grieķijas filozofijas laikiem dažādās konstelācijās un laikmetos aizvien no jauna uzdot sev jautājumu par filozofijas klātbūtni un tās radītajiem efektiem šajās sabiedrībās. Sabiedrība, kurā filozofija ir klātesoša, ir cita veida sabiedrība nekā tā, kurā tās klātesamība nav nostiprinājusies. Un te principiālā situācija nav mainījies kopš filozofijas parādīšanās brīža: filozofijas klātbūtne un šīs klātbūtnes veids ir viens būtisks indikators attiecīgās sabiedrības raksturojumam. Par šo apstākli labi var pārliecināties, ja pievēršas, piemēram, Francijas, Lielbritānijas un Vācijas modernajām sabiedrībām un analizē tajās salīdzinoši ilgi (vairākus gadsimtus) kultivētos sabiedrības un filozofijas attiecību modeļus. Kāda ir bijusi un ir situācija šo attiecību modeļu ziņā, ja pievēršamies Latvijai LU Rakstu kontekstā – paraugoties uz to saturu un formu 20. gs. 30. gados, Padomju Latvijā, 20. gs. 90. gadu sākumā un mūsdienās? Šis jautājums un atbilde uz to palīdz izprast sociālo un politisko vidi, kurā pastāv (vai nepastāv) noteiktas akadēmiskas institūcijas, to tradīcijas un ietekme un kurā pastāv (vai nepastāv) filozofija, un *kādā veidā* tā pastāv (vai nepastāv). Platona Akadēmija bija cietoksnis pilsētā: Atēnu pilsoņi varēja tajā ieiet, tomēr ne visi tajā iegāja; filozofija pastāv noteiktā līdzsvarā starp distancētību no sabiedrības un iesaisti sabiedrībā. Šī tēze ved pie nākamās problēmas apraksta.
- (2) *Hegemoniālo pasaules uzskatu un uzticamas informācijas translatoru problēma nacionālās valstīs globālā pasaulē*. Līdz ar filozofijas un sabiedrības attiecību modeļa aprakstu kādā sabiedrībā jānonāk arī pie jautājuma par (augstākās) izglītības un sabiedrības attiecībām. Tāpat kā modernā zinātņu ideja, arī izglītības un pedagoģijas idejas nākušas no Senās Grieķijas filozofijas skolām un (viduslaiku universitāšu un skolu transformatīvā pastarpinājumā) ienākušas modernās neohumānisma garā celtās universitātes idejā. Kāds ir (augstākās) izglītības statuss, cik lielā mērā tās institucionālie nesēji – universitātes – ir kādas sabiedrības *organizējošais un tās pastāvēšanu būtiski ietekmējošais spēks* vai vismaz viens no pamatspēkiem, kas vispār rada kādai sabiedrībai izpratni par savu pagātņi, šodienu un nākotni, par šās

sabiedrības būtiskajiem mērķiem? Universitāte starp izglītību un pētniecību mūsdienu globālo procesu ietekmētajās un transformētajās nacionālajās valstīs ir iesaistīta cīņā par to, kurš būs “hegmons” – būtiskais kādas sabiedrības sevī un pasaules redzējuma veidotājs. Universitāte kā institūcija šobrīd ir ambivalentā situācijā: kā pētniecības un zinātnes universitāte tā dažādo nozaru un disciplīnu specializāciju sazarojumos tiek attālināta no neohumānistu lolotās pētniecības un studiju vienotības idejas nacionālā valstī, kurā universitātes funkcija bija (paralēli zinātniskiem pētījumiem) radīt zināšanu, vērtību un normu horizontu, apvārsni pilsoniskai sabiedrībai, no kura tai veidot izpratni par konkrētiem dzīves mērķiem un uzdevumiem. Domātājs un izglītības reformators, neohumānisma ideju paudējs Vilhelms fon Humbolts (1767–1835) 19. gadsimta pašā sākumā formulēja modernas universitātes principus,² kas ir ļoti aktuāli un nekādā gadījumā nav zaudējuši savu spēku arī mūsdienās. Filozofs un kādreizējais Vācijas kultūras ministrs Juliāns Nida-Rumelīns (dz. 1954) Humbolta principus formulējis, akcentējot to aktualitāti tieši mūsdienu situācijai sabiedrībā un zinātnēs: (1) personības veidošana ir prioritāte universitātē; tā jāliek pirmajā vietā pirms profesijas apguves. (Šis princips ir spēkā, tieši skatoties uz tik bieži diskutējamo augstāko izglītību piesaukto mūsdienu darba tirgu; tas ievērojami mainās, un tam nepieciešami plašās kopsakarībās domājoši prāti, kas var nevis tikai “klibot” pakal pašreizējā tirgus prasībām, bet arī inovatīvi mainīt tirgu un (tas ir vēl svarīgāk), ietekmēt un mainīt cilvēku vajadzības un pieprasījumu³); (2) universitātes var veikt savus uzdevumus, ja ir auto-

² V. fon Humbolts ieskicē šos principus divos tekstos: “Pieteikums Berlīnes Universitātes dibināšanai” (1809) un “Par Berlīnes augstāko zinātnisko iestāžu iekšējo un ārējo organizāciju” (1810).

³ Austriešu filozofs Konrāds Pauls Līsmans (dz. 1953) ļoti asi kritizē universitātes ekonomizācijas procesu. Jau kopš 2000. gadu sākuma viņš raksta par zināšanu sabiedrības ilūziju un runā par jaunu “neizglītības laikmetu”. Līsmans raksta: “Mēs dzīvojam zināšanu sabiedrībā. Šis apgalvojums spārno izglītības politikus, pedagogus, universitātes reformatorus un ES komisārus, tas virza pētniekus, tirgu un uzņēmējdarbību. Zināšanas un izglītība, tiek teikts, izejvielu ziņā ir nabadzīgās Eiropas svarīgākais resurss, un, kas investē izglītībā, tas investē nākotnē. Ar patosu tiek sludinātas industriālā darba beigas un visa enerģija koncentrēta uz “zināšanās bāzētu” darbību. Pirmajā acu uzmetienā varētu šķist, ka apgaismības sapnis par vispusīgi izglītotu cilvēku ieguvis realitāti vispārēji informētā sabiedrībā. Otrā acu uzmetienā tomēr aktuālās zināšanu formas parādās kā augstākā mērā atskurbinošas. Daudz kas no tā, kas šodien tiek reklamēts un proklamēts par zināšanu sabiedrību, tuvāk ieskatoties, izrādās tikai retorisks žests, kura cēlonis ir nevis izglītības ideja, bet gan politiskas un ekonomiskas intereses. Zināšanu sabiedrība nav nedz kaut kas jauns, nedz tā nomaina industriālo sabiedrību. Drīzāk gan jāteic, ka izglītības sistēmas daudzās reformas virzās uz zināšanu industrializēšanu un ekonomizēšanu un klasiskās izglītības teorijas tiek apgrieztas kājām gaisā. Zināšanu sabiedrības eifēmiskie atslēgvārdi runā nodevīgā valodā. Ja runa ir par pētniecību un studijām, tad tiek piesauktas zināšanu producēšanas vietas, kam ātri “jātehnoloģizējas” un jānonāk ekonomiskās vērtības zonā. Kas runā par universitātēm kā uzņēmumu, ko vada zināšanu menedžeri un kas sastāda zināšanu bilances, rēķina – vai attiecība starp *input* un *output* ir rentabla, tam jāmeklē lietot

nomas un netiek instrumentalizētas un pakļautas; (3) tieši savā autonomijā universitātes valstij jāatbalsta finansiāli. Tas neizslēdz, ka parādās pētījumi, ko finansē kāda trešā institūcija, taču šīm norisēm jābūt ierobežotām un pārskatāmām; (4) un, visbeidzot, tas, kas ir pašlaik visapdraudētākais: pētniecības un studiju vienotība – tikai tas, kas nodarbojas ar zinātni, var arī mācīt zinātni. Cits ceļš vestu pie universitātes padarīšanas par skolu un kanonisku mācību iedzīšanas vietu. Vislabākā augstskolu didaktika nevar atsvērt saikni ar pētniecību un nevar *a fortiori* atsvērt zinātniski angažētu personību trūkumu. [6] Nīda-Rumelīns rezumē: “Vilhelms fon Humbolts uzskatīja, ka izglītības mērķis ir indivīda sevis attīstīšana, personību veidojoša patiesības meklēšana zinātnē un ka universitāte ir šīs attīstīšanas, veidošanas un meklēšanas galvenā institūcija. Domāju, ka kļuvis skaidrs: šie principi ir radikāli un ievērojami vairāk jāņem vērā, nekā to dara pašreizējā zinātnes politika.” [7] Universitātes idejā, kādu to savulaik ieskicēja Vilhelms fon Humbolts,⁴ uzsvars tik tiešām bija likts uz personības, personas iekšējā kodola izveidi, kas rodas studijās, kurās kāds iegūst spēju refleksiīvi distancēties no vienkāršas ierautības dzīvē un tās norisēs un arī spēju šajās norisēs no iegūtās refleksiīvās distances atkal piedalīties; studijas sniedz abstraktā un konkrētā, teorētiskā un praktiskā *saspēles* izjūtu. [9] Šī izjūta ir būtiska filozofijas pedagoģisko un didaktisko iezīmju stihija. Vismaz kopš Platona *paideia* laikiem filozofijai ir īpaša audzinoša ievirze, kas vērsta uz cilvēka iespēju (*praxis*) apzināšanos un pasaules izziņu (*theoria*), kā arī to saskares un attiecību izpēti. Vismaz neohumānistu skatījumā filozofijai ir

industriālās mērauklas un tautsaimnieciskos parametrus zināšanu jomā. Tad tikai visam būs kāda jēga. Daudz kas no tā, kas tiek darīts izglītības sistēmā ar paroli “eficiences kāpinājums”, pamatojas tikai un vienīgi uz industrializācijas principu. Daudz slavētā studiju modulizācija ir tikai funkcionāli diferencēto ražošanas ceļu principa pārnese uz zināšanu apguves jomu – elementu pēc elementa studiju kursi un apgūstamās vielas vienības tiek samontētas pabeidzamā programmā. Arī ECTS punktu (nopelnu/panākumu punktu) ieviešana postulē normu, ar kuras palīdzību tiek vērtēti studiju panākumi, kas atbilst dažādu industrijas normu aprēķinu sistēmai. Fleksiblais cilvēks, kas visu mūžu ir gatavs mācīties, piedāvā savas kognitīvās spējas ātri mainīgajiem tirgiem... – tā nebūt nav pat vairs karikatūra par Vilhelma fon Humbolta koncentrētās cilvēka izglītošanas [*Bildung*] teorijas humānistiski izglītoto cilvēku, bet gan šī cilvēka krass pretstats. Visam, kas cilvēkam šodien jāzina un ko viņš var zināt – un tas nav maz! – trūkst sintezējoša un integrējoša spēka. Šīs zināšanas nav personības izpausme, un tās paliek fragmentāras – ātri sagatavojamas, ātri apgūstamas, viegli atkal aizmirstamas.” [5]

⁴ Humbolta universitātes ideja bija ģenēāla savā vienkāršumā un tajā pašā laikā atbilda tālaika jau daudz kompleksākajai sabiedrībai. Par izglītības modeli starp seno un jauno tolaik izteicās arī viens no jaunās izglītības sistēmas veidotājiem Karls fon Šteins cum Altenšteins (1770–1840). [8] Viņu pārdomas izglītības sakarībā ir interesantas arī mūsdienās. Tās ir modernā laikmeta, modernitātes liecība, jo tajās ir runa par jaunu (izglītības) sākumu, taču tādu, ko vērts saglabāt. Šteins ir viens no tā konservatīvā modernisma pārstāvjiem, kurš nav aizmirsts arī 20. gadsimtā un kurš neatzīst radikāla liberālisma idejas un tomēr iezīmē vienu modernas sabiedrības un izglītības modeli, kas noderētu arī sabiedriskās un politiskās diskusijās par izglītību un augstskolu nākotni Eiropā un tātad arī Latvijā.

centrāla un svarīga loma arī tagadējā modernajā universitātē. Tomēr pašlaik izskan diemžēl pamatota kritika: mūsdienu t. s. zinātnes universitāte aizmirst neohumānisma idejas; cenšoties izrauties no zināšanu reproducēšanas vietas statusa un būt par zināšanu radīšanas vietu, tā krīt visu dzīves aspektu ekonomizēšanas apskāvienos. [10] Universitāte vairs nav sabiedrību organizējošais un tās pastāvēšanu būtiski ietekmējošais spēks.⁵ Iespējams,

⁵ Mūsdienu universitātes, filozofijas un zinātņu apdraudējumi dažādajos kritiskajos apcerējumos ir visai vienoti to uzskaitījumā. Viens no izcilākajiem 20. gadsimta domātājiem Martins Heidegers (1889–1976) jau 20. gs. 30. gados sniedza šī uzskaitījuma paraugu: “Izšķirošais un īstais zinātnes apdraudējums ir pieckārtīgs: 1. Īstais zinātnes apdraudējums nāk no tās pašas un notiek caur to pašu. Mēs te runājam par zinātni vienskaitlī un domājam ar to jaunlaiku zinātni, kas ir pavisam kas cits nekā viduslaiku un antīkā zinātnē. Saskaņā ar tās īpašo, te sīkāk neiztirzājamo, noteicīgo raksturu jaunlaiku zinātnē liels svars ir metodei, eksperimentam un rīcības veidam, kas tiecas būt svarīgāki par pašu lietu. Metožu primaritāte ved pie zinātnes tehnizācijas, pieejas veida izstrādātas kārtības, kas nosaka visu priekšmetisko, kas tiks ņemts uz grauda. Aprakstītā sekas ir specializācija. Abi aspekti (metodes primaritāte un specializācija) jaunlaiku zinātnē ar pilnām tiesībām tiek vērtēti nevis kā trūkumi, bet gan kā patiesie ieguvumi un priekšrocības, un nākotnes ķīla attīstībai. Šī tehnizācija nenotiek tikai matemātiskajās dabaszinātnēs, bet arī garazinātnēs (bibliotēku, arhīvu organizēšana, sērijveida pētījumi un atsevišķu pētījumu lauku norobežošana utt.). Metodes primaritāte un tās nostiprināšana ar tehnikas palīdzību ved pie aizvien tālejošākas atsvešināšanās no priekšmetiskā lauka vispār un tādējādi pirmām kārtām – pie saiknes iznīcināšanas ar to esamības jomu, no kuras nodalīts šis priekšmetiskais lauks. Ir biologi, kam būtiskā (nevis sentimentālā) nozīmē vairs nav saiknes ar dzīvo dabu, un tāda viņiem arī vairs nav nepieciešama, lai nospraustu pētnieciskos mērķus un iegūtu rezultātus, kas derīgi viņu zinātnes attīstībā. Ir mākslas vēsturnieki, kuru saikne ar vēsturi kā vēsturniekiem un mākslas darbu kā mākslas vēsturniekiem vairs nav patiesa, pieredzēta un izziesta. Zinātnē pati sagrauj īsto saikni starp patiesām zināšanām un esošo, un, ciktāl “īstas būtiskas zināšanas ir katras zinātnes pamats, tiktāl” jaunlaiku zinātnē pati sev sagādā īstu apdraudējumu savu pamatu un augsnes zaudējumā. 2. Šis iekšējais apdraudējums šodien tiek būtiski saasināts mūsu tautas neticamajā postā. Zinātnes un to darbība tiek neizbēgami iesaistītas četrgadņu plāna īstenošanā, un zinātnē jau tā ielikta tehnizācijas un organizācijas tendence te iegūst milzīgu atbalstu un vēl vairāk nostiprina savu eksakto mehāniskumu. Šis praktiskais atbalsts izaug no politiskas nepieciešamības un tāpēc tiek vēl arī politiski atbalstīts. 3. Jau tā iekšēji tehnizētās zinātnes praktiski tehniskais ievirzījums ved pie tā, ka šādi pieprasītā zinātnē tiek saistīta ar institūcijām, kuras tieši atbild par cilvēku fizisko vajadzību apmierināšanu un ekonomiju. Industrija pārņem zinātni. Arī tas nav nekas pilnīgi jauns, bet gan jau iezīmēts jaunlaiku zinātnes būtībā. Zinātnē pati ir ļoti pietuvojusies industrijas raksturam. Būtu naivi maldīties par jaunlaiku zinātnes būtību, ja ticētu, ka pēc četrgadņu plāna īstenošanas tā atkal iesaldēs savu praktisko ievirzi. Tieši pretēji – šī zinātnes ievirze agri vai vēlū kļūs par pasaules procesu un drīz vairs ne zemes ar bagātākajām izrakteņu iegulām, bet gan zemes un tautas ar graujošākajiem izgudrojumiem pārņems vadību. Zinātnes industrializēšanās nozīmē “zinātnes” kā institūcijas un tās realizācijas atkabināšanu no universitātes. Tas gan nenozīmē apdraudējuma kāpinājumu, jo universitāte šodien un kopš vairākiem gadu desmitiem vairs nav universitāte. Zinātnē tiek atkabināta no iestādījuma, kurā tā pati vairs nebija iekšēji un dziļi iesakņota. Zinātnes atkabināšanās no universitātes tikai tad kļūst par zinātnes apdraudējumu, ja universitāte vēl pretendē uz seno lomu, taču to vairs spēlēt nespēj. 4. Zinātnes atkabināšana no universitātes kļūst par

ka neohumānistu universitātes ideja noriet līdz ar nacionālas valsts un nacionālu kultūras vērtību ideju. [12] Tomēr šobrīd, neskatoties uz pētniecības internacionālo raksturu, universitātes joprojām vēl darbojas nacionālu valstu un nacionālu valodu ietvaros. Vai universitātei un filozofijai universitātē šī vēsturiskā piesaiste ir sekundāra un nesvarīga? Vai tajā tomēr parādās kāds īpašs filozofijai uzdodams jautājums un universitātei risināms uzdevums?

- (3) *Valodas robežu paplašinājuma vai sašaurinājuma* vēsturiski konkrētā problēma. Kādas zināšanu jomas priekšmetiskais lauks un tā izpētes metodes nevar tikt artikulētas bez noteikta vokabulāra un jēdzieniem. Vai noteiktā vēsturiskā situācijā kādai nacionālai valodai ir iespējas šādu vokabulāru un jēdzienus radīt un attīstīt – no tā atkarīgs tas, vai šī valoda spēs atbilst pasaules kompleksamam, kurš izteikts citās attīstītās un niansētās valodās. Runa nav tikai par to, ka pretējā gadījumā šajā valodā runājošie zaudē saikni ar pasauli, kādu tematizē mūsdienu zinātnes un filozofija, un tāpēc izkrīt no konkurētspējīgu valodu un valstu saimes, kurās zināšanas tiek nevis atražotas, bet gan radītas; runa ir arī par fundamentālu pasaules atdarīšanas un aptveršanas procesu, kurš notiek kādā valodā un bez kura šī valoda stagnē, nonāk barbarismu gūstā un atražo aizguvumus, t. i., vairs nav radošs un dinamisks cilvēka un pasaules satikšanās punkts. Lai tā nenotiktu, ir jāiegulda ievērojami pūliņi nacionālo valodu attīstībā, jēdzienu un teoriju atveidē nacionālās valodās. Filozofijai te ir īpaša vieta, jo tajā tieši jēdzienu jaunradei un visdažādāko fenomenu artikulācijai un deskripcijai ir izšķiroši svarīga nozīme. Filozofija piedalās nacionālas valodas attīstībā gan Eiropas filozofijas klasikas un moderno tekstu tulkojumu formā, gan metarefleksīvā līmenī skaidrojot valodas, pasaules un cilvēka attiecības. Filozofija ir ne tikai kritiska domāšana un dažādu procesu un fenomenu analīze, bet arī pieredze uz valodas robežām un šīs pieredzes tematizācija: valodas iespēju pārbaude un kreatīva valodiska piepūle, kas nepieciešama arī, lai artikulētu un formulētu kritikas un analīzes metodes un konceptus. Nacionālo valodu joma ir ļoti pateicīgs filozofisko refleksiju lauks; tas ir arams arī zinātņu un filozofijas internacionalizācijas apstākļos.

zinātnes apdraudējumu, nevis vienkārši zinātnei pārpotot par industriju, bet gan tāpēc, ka vācu universitātes “pašnoteikšanās” nav vairs pamanāma. “Pašnoteikšanās” nenozīmē “ieciklēšanos” uz līdzšinējo, pagājušā glābšanu, taču nenozīmē tikai un galvenokārt arī universitātes politizāciju. Pašnoteikšanās nozīmē gribu apšaubīt pašai sevi un tā un tikai tā atgūt sevi īstajam uzdevumam un augstākā veidolā: proti, būt vietai, kurā zinātne pati nodrošina, atjauno un pārrauga sevi un savu uzdevumu savu sākotnējo zināšanu spēkā. Šādas zināšanas par sevi pašu var izaugt tikai no kopīgām dažādu zinātņu nozaru un grupu pārdomām, kas sakņojas vēsturiski garīgā pamatā, kas top, ja mēs to pamatojam un radām un šādu radīšanu sagatavojam. 5. Universitātes patiesas pašnoteikšanās trūkums un zinātnes apdraudējums tiek pastiprināts ar to, ka sevi pieteikusi nepieciešamība pēc politiskās audzināšanas (mūsdienās šo konceptu var aizstāt ar ideoloģiskās audzināšanas jēdzienu – R. B.). [...] Universitāte – paliekot pašreizējā stāvoklī – kādu dienu vairs nedos neko patiesi radošai zinātniskās augstskolas veidošanai.” [11]

Šīs problēmas ir tas konteksts, kurā pašlaik pastāv (vai nepastāv) filozofija un kurš būtiski ietekmē arī visu universitāti un augstākās izglītības ideju. Filozofiskiem tekstiem šajā kontekstā ir jāpārvietojas (1) starp distanci no ierautības sabiedrības procesos un tomēr vienlaikus pastāvošu saikni ar sabiedrību, (2) starp teoriju un praksi, (3) starp pētījumu internacionalizāciju un nacionālo valodu. Šis trīskāršais “starp” ir tās mūsdienu novietojums, kas vienlaikus ir arī tās “nenovietojamības” zīme un simboliskais apliecinājums.

Filozofija LU Rakstos: vēsturiskas fasetes un mūsdienu situācija

Pēc daudziem liktenīgiem pavērsieniem Eiropas kultūras attīstībā filozofija kā īpašs studiju virziens ar studiju programmām un kā pētniecības nozare ar daudzām apakšdisciplīnām ir nonākusi jaunā universitātes kā institūcijas ietvarā. Filozofijas novietojums šajā ietvarā – ņemot vērā tās novietojuma specifiku eiropisko universitāšu vēstures gaitā – nav pašiem filozofiem un zinātnju saimes pārstāvjiem vienmēr skaidrs un saprotams.⁶ Tikai noteikts vēsturiskais liktenis un *nevis* filozofijas būtība ir vedusi pie tā, ka filozofija šobrīd zinātnju klasifikatoros pamatā parādās starp humanitārajām zinātnēm. [14] Latvijas Universitātes attīstība 20. gs. 20. un 30. gados – kā nacionālai universitātei (drīzāk pamatojoties uz neohumānisma augstākās izglītības izpratnes nostādņām, nevis uz senā viduslaiku *artes liberales* Filozofijas fakultātes modeli) – veda pie Filoloģijas un filozofijas fakultātes izveides un pastāvēšanas. Tika izdota LU Rakstu Filoloģijas un filozofijas fakultātes sērija. Tajā 30. gadu gaitā vēsturisku, filoloģisku un psiholoģisku apcerējumu un rakstu starpā parādās šaurākā nozīmē filozofiski pētnieciski teksti (lai arī tiem ir konotācijas filozofijas robežjomās – tālaika psiholoģijā un literatūrzinātnē). No šiem rakstiem var izcelt uz LU uzaicināto vācu filozofijas profesora Valtera Frosta [15] un šveiciešu izcelsmes literatūras profesora Maksa Nusbergera (1879–1843) [16] publikācijas. 1943. gada sējumā publicēts fenomenoloģijas dibinātāja Edmunda Huserla skolnieka Teodora Celma darbs “Subjekts un subjektivācija. Studijas par subjektīvo esamību” [17] vācu valodā, kas ir monolīts pētījums tobrīd kontinentālās Eiropas filozofijai svarīgā fenomenoloģijas tradīcijā (šis darbs ir publicēts atkārtoti jau mūsdienās ar pētniecisku komentāru [18]). Tomēr daudz vairāk tieši filozofijas laukā šī rakstu sērija nesniedz. Nosacīto kultūras filozofijas līniju ievelk Paula Jureviča (1891–1981) apcerējumi par “Latviešu psiholoģiju” [19]. Te jau vērojama robeža starp pētniecību un sabiedrības aktuālo tēmu aplūkojumu

⁶ Sarunas – arī sarunu par pašu zinātnju un filozofijas pašizpratni un to vietu sabiedrībā – starp dažādu zinātnju un filozofijas pārstāvjiem vācu filozofs Odo Markvards (1928–2015) savā stilā raksturo šādi: šīm sarunām pat jāpasargā no “saprāšanās perfektuma”, kas ir īstenais sarunas ienaidnieks. Ne vienmēr galvenais ir konsenss, bet gan – produktīva pārprašana. Un te vieta ir arī filozofiem. To šķietamā nespēja vienoties pat par pamatlietām un principiem (un tas ir lielais filozofijas grēks zinātnieku acīs) izrādās ļoti moderns tikums. Filozofs nav eksperts kādā nozarē. Viņam nav stingri reglamentētas medību atļaujas. Bet viņš ir pēddzinis, kas medī it visur. Filozofs ir eksperta dublieris – kaskadieris pašai neizpildāmākai epizodei. [13]

plašākam lasītāju lokam daudz pieejamākā izklāstā. Taču plašāks pētījumu klāsts Rakstos nav atrodams.

Padomju laika Latvijas Valsts universitātes izdevumi krievu valodā noteiktā ideoloģiskā griezumā pievērsti sociāli teorētisku un praktisku jautājumu risināšanai, kurus drīz papildina, bet tad pat aizstāj un izstumj epistemoloģijai un zinātnes teorijai pievērsti krājumi ar *metodoloģijas* birku. Līdz ar latviešu valodā publicētiem rakstiem 20. gs. 90. gadu sākumā parādās mēģinājumi paplašināt tēmu loku (ar Imanuela Kanta filozofijas aktualizēšanu un piesardzīgām Rietumeiropas filozofijas ontoloģisko un antropoloģisko tēmu skicēm). Tiesa, pirmais īstais pavērsiens šajā virzienā ir jau 1984. gada izdevums [20], kurā (vēl krievu valodā) publicējas arī tobrīd jaunā filozofu paaudze, atjaunojot un uzturot spēkā fenomenoloģijas un kultūras filozofijas līnijas, kas bija sākušas vāri iezīmēties 20. gs. 30. gadu sējumos. Šis sējums tik tiešām ir kā izlaušanās: parādās plašs spektrs tēmu un autoru.

Sākot ar 2005. gadu, LU Rakstu sērijā ar nosaukumu “Filozofija” regulāri publicēti sējumi. Izveidota starptautiska redakcijas padome, kurā bez Latvijas dažādu filozofijas disciplīnu pārstāvjiem savulaik ietilpis ievērojamais Kanta un Heidegera filozofijas pazinējs, Kanta Internacionālās biedrības loceklis, viens no Ničes biedrības dibinātājiem Hanss Martins Gerlahs (1940–2011), Helsinku Universitātes ētikas profesors un Internacionālās Džordža Bērklīja biedrības viceprezidents Timo Airaksins (dz. 1947), Prinstonas un Aberdīnas Universitātes profesors un skotu filozofijas pētnieks Gordons Greiems (dz. 1949), Ļubļanas Universitātes estētikas profesors Alešs Erjavecs (dz. 1951), Aberdīnas Universitātes filozofijas un ētikas profesors Ēriks Metjūss, kanādiešu zinātnes filozofs Viljams Ņūtons-Smits (dz. 1943), Viļņas Universitātes filozofijas profesors Arūns Sverdiols (dz. 1949), dzīves mākslas filozofijas un Fuko pētījumu pārzinātājs Vilhelms Šmids (dz. 1953). “Filozofijas” sērijas izdevumos ir bijusi iespēja publicēt rakstus LU Vēstures un filozofijas fakultātes doktorantiem, kuriem pievienojušies arī Jiveskiles, Maskavas un Venēcijas Universitātes doktoranti. Sērijas izdevumos savus pētījumus publicējuši arī Vēstures un filozofijas fakultātes pasniedzēji. Aizvien izteiktāka šajos gados ir atjaunota tendence, kas bija vērojama arī 30. gadu LU Rakstos: publicēt tekstus dažādās valodās (latviešu, angļu, vācu). Tai piebiedrojusies tendence piesaistīt citu valstu kolēģu pētījumus. Izdevies izveidot sadarbību gan ar ASV, gan somu, vācu un itāļu kolēģiem dažādos līmeņos – sākot ar jau atzītiem pētniekiem un beidzot ar doktorantiem, kas ir sava pētnieciskā ceļa sākumā: “Filozofijas” sējumos atrodami gan matemātikas un filozofijas laukā pazīstamā Svortmoras koledžas (ASV) profesora Alana Beikera [21] raksti, gan 20. gadsimta t. s. dzīves filozofijas un Ludviga Klāgesa filozofijas pārzinātāja, Johana Gūtenberga Universitātes Maincā (Vācija) pasniedzēja Dirka Zolīsa [22] raksti, gan apziņas un valodas filozofijas speciālistes, Ludviga Maksimiliāna Universitātes Mīnhenē (Vācija) pasniedzējas Betinas Valdes [23] raksti, gan jau minētā Timo Airaksina [24] un viņa kolēģa Oli Loukolas [25], gan filozofijas doktores Klauđijas Bēgeres [26], gan Čehijas Zinātņu akadēmijas Filozofijas institūta pētnieka Martina Nīšes [27] raksti.

Otra tendence ir veidot tematiskus sējumus (piemēram, 2011: “Apziņa un lieta”, 2012: “Tagadne un klātbūtne”, 2014: “Cilvēks un patība”). Tā ir apsveicama tendence, jo ļauj koncentrēties uz kādu noteiktu problēmu vai tematiku, kuras robežas, aspekti, perspektīvas un līdzšinējā diskusija par to tiek kompakti ieskicēti.

Kopumā 21. gadsimta pirmās desmitgades sējumos vērojama liela tematiska bagātība – sākot ar ētikas un kultūras filozofiju un beidzot ar apziņas filozofiju un epistemoloģiju. Tomēr var vērot, ka pēdējos sējumos ir nostiprinājušās dažas filozofisko tekstu rakstības un jautājumu izpētes tradīcijas: šobrīd izskatās, ka tādas ir fenomenoloģija un diskursa analīze. Tas saistīts ar noteiktu tēmu un virzienu prioritātēm LU Vēstures un filozofijas fakultātē (turpmāk VFF), tomēr nav bijis šķērslis arī citām pieejām. Noteiktu virzienu un pieeju prioritāte ir normāls process, kas nav reducējams tikai uz specializēšanās kopējo virzību visās zinātņu jomās. Ja LU izcīnīs aizvien redzamāku vietu Eiropas un pasaules universitāšu spektrā kā viena no daudzveidīgu studiju vietām, tad noteiktas metodes un specializēšanos varēs arī filozofijā uzskatīt par vēlamu un normālu parādību. Pagaidām – ņemot vērā to, ka LU VFF ir vienīgā vieta Latvijā, kur filozofija ir atsevišķa studiju programma, – arī pasniegšana drīzāk vērsta uz to, lai nosegtu plašu pieeju spektru.

Vēl viena iezīme ir tā, ka, neskatoties uz internacionālo gaisotni, LU Rakstu “Filozofijas” sērijas sējumos latviešu valoda joprojām paliek dominējošā. Caur to asi saskatāma “Filozofijas” sērijā publicēto tekstu novietojuma un transparences problēma: vai tie tiek pamatā publicēti vietējai auditorijai vai starptautiskai filozofu un pētnieku kopienai? Ja filozofijai vispār ir kādi uzdevumi un mērķi kāda laika un vietas konkrētā sabiedrībā, tad tai ir arī īpaši, sava laika vēsturiskajai situācijai adekvāti veidi, kā sabiedrība jāuzrunā. Vienlaikus nonākam situācijā, kurā tad tikai pati vietējā filozofu kopiena var kontrolēt tekstu un diskusiju kvalitāti. Tas savukārt paredz šīs kopienas pietiekamu veikspēju, kuras darbībai un izaugsmei nepieciešams nerakstīts līgums starp sabiedrību un filozofiem, t. i., jau minētā filozofijas klātbūtnes transparence – atzīšana un pieņemšana, proti, sabiedrības ielaišanās bīstamajā un tomēr sevis un pasaules izpratni paplašinošajā lietā ar filozofiju.

Filozofija LU Rakstos: nākotnes perspektīvas

Tuvāko gadu jautājums – vismaz viens no būtiskajiem jautājumiem LU Rakstu “Filozofijas” sērijas sakarībā – ir: cik lielā mērā latviešu valoda saglabāsies par pamatvalodu un cik lielā mērā mainīsies filozofijas klātbūtnes transparence Latvijas sabiedrībā. Vienlaikus tuvākajā nākotnē ir jāsniedz atbilde uz jautājumu, kā un kādā formā LU Rakstu sērija “Filozofija” iegūs citējamības statusu un parādīsies starptautiskajās datubāzēs. Ka tas iespējams, pilnībā neatsakoties no latviešu valodas, ir pierādīts – piemērs ir izdevums “Reliģiski-filozofiski raksti”, kas iekļauts starptautiskās datubāzēs [28]. Ja šajā ceļā LU Rakstu “Filozofijas” sērija aizvien vairāk iesaistīsies starptautiski izcīnītās diskusijās filozofu vidē un izcīnīs līdzvērtīgu vietu līdzīgu starptautisku pētniecisku izdevumu laukā, tikai tad varēs teikt, ka uzdevums uzrunāt pirmām kārtām Latvijas lasītāju vairs tik lielā mērā neattiecas uz šīs sērijas sējumiem, bet to varēs deleģēt citiem izdevumiem. Tas paredz visai kompleksu pakāpņveida izdevumu un diskusiju struktūru, kurā pasaules pētnieciskais avangards kādā jomā nogādā domas saturu līdz sabiedrībai. Situācijā, kurā šāda pakāpņveida, līmeņu struktūru bija un ir jāuzņemas pildīt vienam vai diviem izdevumiem, rodas pārslodze, funkciju pārklāšanās, un rezultātā teksti ir saraustīti starp dažādiem tekstu adresātiem. Ja LU Rakstu “Filozofijas” sērija tuvākajā laikā ieņems savas jomas pētnieciskā avangarda pozīcijas līdz ar citiem starptautiskiem

izdevumiem, tad nepieciešami izdevumi, kur notiktu arī tur pausto domu pārveide citos līmeņos. Tikai pastāvot šādi izvērstai dažādu līmeņu izdevumu struktūrai, LU Raksti varēs mierīgi pievērsties pasaules domas avangardam. Kamēr tas tā nav, tie ir bijuši spiesti pildīt pārāk daudz funkciju komplicētā Latvijas sabiedrības situācijā. Ir pazīmes, ka šādi izdevumi var tapt un top (piemēram, interneta žurnālu veidolā), tas ļautu atslogot LU Rakstu sērijas “Filozofija” šobrīd pārāk multifunkcionālo noslodzi.

Ir cerība, ka LU Bibliotēkas 2015. gada septembrī organizētā konference gan iezīmē atskatu uz līdz šim notikušo, gan liecina, ka LU Rakstiem filozofijas jomā jāpastāv nākotnē, taču jau *jaunā* formā. Izmantojot zinātnes teorētiku un filozofa Jirgena Mittelstrasa (dz. 1936) nošķirumu starp pārvaldības jeb kontrolējošām zināšanām un orientējošām jeb vērtējošām zināšanām [29], nobeigumā var teikt: filozofija nesniedz tiešas kontroles un pārvaldības zināšanas, taču tā sniedz ko vairāk: tematizē pašu “zināšanu” jēdzienu un tādējādi ļauj orientēties daudzveidīgajā un arī pretrunīgajā dažādo zināšanu klāstā, izvērtēt tās un arī radīt jaunas zināšanu jomas. Vai filozofija Latvijā vairāk būs orientēta uz konkrētiem LU VFF Filozofijas un ētikas nodaļas pētījumu virzieniem un interdisciplināru un multidisciplināru sadarbību ar zinātnēm LU ietvaros un ārpus tiem, tātad būs sajūgta ar pētniecību un jaunu zināšanu radīšanu (pie kā pieder arī pašu “zināšanu” problematizācija) vai vairāk – uz pēc iespējas plašāku pasaules un Eiropas filozofijas tematu atspoguļojumu izglītības un orientējošu zināšanu perspektīvā, to rādīs tuvākie gadi līdz LU humanitāro un sociālo zinātņu centra izveidei. Ņemot vērā filozofijas vēsturisko likteni, jācer, ka netiks aizmirsta neviena no šīm abām filozofijas ievirzēm, LU Rakstu izdevumiem (varbūt jau ar citu nosaukumu un citā formā) sadarbojoties ar izdevumiem, kas skar filozofisku tematiku un domāti dažāda līmeņa un dažādām auditorijām. Atceroties par filozofijas vēsturisko likteni un iesaistoties sarunā par tās mūsdienu situāciju un jautājumiem, šiem izdevumiem jāpaliek uzticīgiem filozofijas spējai tikpat lielā mērā uz teorētisku distanci un izglītības patosu, kā uz atklājošu kritiku un konkrētā analīzi.

VĒRES

1. Burnyeat M., Frede M. *The Pseudo-Platonic Seventh Letter*. Edited by Dominic Scott. Oxford University Press: Oxford, 2015. 224 p.
2. Assmann A. *Das neue Unbehagen an der Erinnerungskultur*. Verlag C. H. Beck: München, 2013.
3. Honneth A. *Strukturwandel der Anerkennung. Paradoxien sozialer Integration in der Gegenwart*. Campus: Frankfurt am Main, New York, 2013.
4. Honneth A. *Kampf um Anerkennung*. Suhrkamp: Frankfurt am Main, 1992 (Neuaufgabe 2003).
5. Liessmann K. P. *Theorie der Unbildung. Die Irrtümer der Wissensgesellschaft*. Zsolnay: Wien, 2006.
6. Nida-Rümelin J. *Philosophie einer humanen Bildung*. Edition Körber-Stiftung: Hamburg, 2013.
7. Nida-Rümelin J. Die Zukunft der Geisteswissenschaften – Eine humanistische Perspektive. In: *Die Zukunft der Geisteswissenschaften*. Hrsg. von Ulrich Arnswald. Heidelberg, 2005, S. 11–27.

8. Von Stein zum Altenstein K. *Ausgewählte Schriften*. Hrsg. von Klaus Thiede. Verlag von Gustav Fischer: Jena, 1929. 406 S.
9. Menze C. *Die Bildungsreform Wilhelm von Humboldts*. Hannover, 1975.
10. *Zur Kritik europäischer Hochschulpolitik: Forschung und Lehre unter Kuratel betriebswirtschaftlicher Denkmuster*. Hrsg. von Paul Kellermann, Manfred Boni, Elisabeth Meyer-Renschhausen. VS Verlag für Sozialwissenschaften: Wiesbaden, 2009.
11. Heidegger M. Die Bedrohung der Wissenschaft. In: *Zur philosophischen Aktualität Martin Heideggers*. Hrsg. von D. Papenfuss und O. Pöggeler. Bd. 1. Philosophie und Politik. Vittorio Klostermann: Frankfurt a. M., 1991, S. 5–11.
12. Kūle M. *Jābūtības vārdi*. FSI: Rīga, 2016.
13. Marquard O. Von der Unvermeidlichkeit der Geisteswissenschaften. In: Odo Marquard. *Apologie des Zufälligen. Philosophische Studien*. Stuttgart, 1987, S. 98–116.
14. *A History of the University in Europe*. Vol. III: Universities in the Nineteenth and Early Twentieth Centuries (1800–1945). Ed. by Walter Rüegg. Cambridge University Press: Cambridge, 2004. 750 p.
15. Frost W. Die Wurzeln der Vernunft im Charakter. In: *Latvijas Universitātes Raksti. 3. sēj., Nr. 9*. Rīga: Latvijas Universitāte, 1935/1937, 61.–98. lpp.
16. Nussberger M. Goethes Urpflanze. In: *Latvijas Universitātes Raksti. 1. sēj. Nr. 1–3*. Rīga: Latvijas Universitāte, 1929, 1.–15. lpp.
17. Celms Th. *Subjekt und Subjektivierung. Studien über das subjektive Sein*. Rīga: Latvju Grāmata, 1943.
18. Celms Th. *Subjekts un subjektivācija. Subjektīvās esamības studijas*. Rīga: LU FSI, 2014. 119 lpp.
19. Jurevičs P. *An essay on Latvian psychology*. Riga: Latvijas Universitāte, 1940.
20. *Методологические проблемы критики современной буржуазной философии*. Латвийский государственный университет. Кафедра прикладной социологии. Рига, 1984.
21. Baker A. Mathematical Skepticism. In: *LU Raksti. 739. sēj. Filosofija*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2008, 7.–21. lpp.
22. Sollies D. Von der lebenswissenschaftlichen Partikularisierung des Lebens zu seiner gesellschaftspolitischen Instrumentalisierung: Zum ideengeschichtlichen Zusammenhang von Lebenswissenschaften und Materialismusdebatte im philosophischen Diskurs des 19. Jahrhunderts. In: *LU Raksti. 739. sēj. Filosofija*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2008, 126.–145. lpp.
23. Walde B. Reduktionistische Theorien des Geistes und die empirischen Mind Sciences. In: *LU Raksti. 739. sēj. Filosofija*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2008, 93.–105. lpp.
24. Airaksinen T. Intolerance and Self-deception: an Epistemological Study. In: *LU Raksti. 687. sēj. Filosofija*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2005, 83.–87. lpp.
25. Loukola O. On Justifying Civil Action. In: *LU Raksti. 687. sēj. Filosofija*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2005, 88.–97. lpp.
26. Böger C. Zum Begriff der phänomenalen Identität in der Bewegungsausführung. In: *LU Raksti. 739. sēj. Filosofija*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2008, 82.–92. lpp.
27. Nitsche Th. Reticence in Silence. An Examination of Heidegger's Phenomenology of Language in Contributions to Philosophy. In: *LU Raksti. 765. sēj. Filosofija*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2011, 74.–79. lpp.
28. *Reliģiski-filozofiski raksti*. Galv. red. Dr. phil. Solveiga Krūmiņa-Koņkova (FSI). Izdevuma mājaslapa: http://www.scientia.lv/religious_philosophical_articles/.
29. Mittelstrass J. *Wissenschaft als Lebensform*. Frankfurt a. M., 1982.

Summary

Philosophy has been present in the journals LU Raksti from their inception. This presence meant both articles by recognised professors before the Second World War and the methodology in the Soviet days, musings and attempts to join the philosophical discussion of the modern world, and problem solutions to the latest series of LU Raksti into “philosophy” editions. In the field of philosophy, the published materials show a condensed multifunctional performance, simultaneously carrying out education and research functions. This situation could be improved by tiered publications of different levels, where the journals “LU Raksti” of the Philosophy series could be the place for research avant-garde and discussions, delegating the functions of education and indicative information functions to journals of other levels.

Keywords: *philosophy, education, research, contract between philosophy and society, levels of research and educational publications.*